

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-78>

УДК 005.336

АНАЛІЗ ВПЛИВУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

ANALYSIS OF THE IMPACT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ON THE SOLVENCY OF UKRAINIAN ENTERPRISES UNDER WARTIME CONDITIONS

Нескородєва Інна Іванівна

кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7750-777X>

Пустовгар Світлана Анатоліївна

кандидат економічних наук,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4199-8044>

Neskorodieva Inna, Pustovghar Svitlana

V. N. Karazin Kharkiv National University

Дослідження базується на квартальних значеннях показників корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та платоспроможності металургійних підприємств в Україні за період з 2022 до 1 кварталу 2024 років. З використанням тесту на причинність Грейнджера, методу орієнтованих графів та регресійного аналізу встановлено позитивний вплив КСВ-ініціатив, таких як реалізація соціальних програм, поліпшення умов праці, впровадження етичних та відповідальних бізнес-практик на платоспроможність підприємств, виражену через показники рентабельності майна та поточної ліквідності. Екологічні ініціативи, навпаки, мають негативний вплив на платоспроможність через значні фінансові витрати та нижчу цінність для контрагентів. Новизна даного дослідження полягає у вивченні впливу КСВ на платоспроможність підприємств в умовах війни, що є унікальним контекстом для аналізу.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, платоспроможність, ліквідність, рентабельність майна, металургійні підприємства, війна.

The study of the impact of Corporate Social Responsibility (CSR) on the solvency of enterprises is of particular relevance in the context of increasing competition and demands for business transparency. Solvency is a key indicator of a company's financial health and its ability to meet its obligations. Ukrainian enterprises, operating under wartime conditions, deserve special attention, as disruptions in supply chains, infrastructure destruction, and reduced domestic demand create additional pressure on their solvency. The purpose of this article is to investigate the impact of CSR on the solvency of enterprises in the face of contemporary economic challenges, particularly in wartime conditions. The study is based on quarterly data from 2022 to the first quarter of 2024 and includes an assessment of the solvency of metallurgical enterprises in Ukraine, corporate social responsibility, and the impact of CSR on enterprise solvency. The Granger causality test, the method of directed graphs, and regression analysis were employed. The results of the study indicate that the implementation of social programs has the most significant positive impact on the solvency of enterprises, as expressed through the indicators of return on assets (ROA) and current liquidity. Social programs increase customer trust and improve the company's reputation, leading to higher revenues and profits. Expenditures on improving working conditions also have a positive impact by enhancing employee morale and productivity, although this impact is less significant. Ethical and responsible business practices have a minimal positive impact in the short term, but their influence grows over time. Conversely, environmental initiatives have a negative impact on solvency due to high initial costs and lower immediate financial benefits. The novelty of this study lies in examining the impact of CSR on the solvency of enterprises under wartime conditions, which is a unique context for analysis. The study offers a new approach to assessing the solvency of enterprises, taking into account CSR expenditures in crisis conditions. The proposed models allow for a more accurate determination of the relationship between social initiative expenditures and financial performance, which is crucial for strategic management in unstable conditions.

Keywords: corporate social responsibility, solvency, liquidity, return on assets, metallurgical enterprises, war.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та зростаючого значення соціально відповідальної поведінки бізнесу, корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) стає важливим елементом стратегічного управління підприємствами. Суспільство, інвестори та споживачі все частіше звертають увагу на те, як підприємства впливають на соціальне та екологічне середовище. Підприємства, що активно впроваджують принципи КСВ, здатні підвищувати свою репутацію, залучати інвесторів і споживачів, а також забезпечувати стабільний розвиток.

Одним із важливих аспектів, який потребує детального дослідження, є вплив КСВ на платоспроможність підприємств. Платоспроможність є ключовим показником фінансового здоров'я підприємства та його здатності виконувати свої зобов'язання. Тому вивчення зв'язку між соціально відповідальними практиками та платоспроможністю підприємств набуває особливої актуальності в умовах зростаючої конкуренції та вимог до прозорості бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вплив корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) на платоспроможність підприємств є важливим питанням, яке активно досліджується у наукових колах. Результати цих досліджень є різноманітними і демонструють як позитивні, так і негативні аспекти впровадження КСВ у бізнес-практику.

Дослідження Neeraj Singhal, Pinku Paul, Sunil Giri та Shallini Taneja [1] показало, що підприємства Індії, які активно впроваджують КСВ, мають вищу дохідність власного капіталу (ROE) та кращу стабільність під час економічної нестабільності. Вони пояснюють це підвищенням довіри серед інвесторів, споживачів та співробітників. Josefina Fernández-Guadaño та Jesús H. Sarria-Pedroza [2] виявили, що КСВ підприємств з іспанського індексу FTSE4Good Іbex сприяє створенню цінності для акціонерів і держави, що підвищує їхню фінансову стійкість. Однак, Fan-chin Kung та Nicholas G. Rupp [3] зазначають, що високі витрати на КСВ можуть знижувати фінансову гнучкість і збільшувати непередбачуваність прибутків, що негативно впливає на платоспроможність у довгостроковій перспективі. Для деяких підприємств інвестиції в КСВ можуть бути не вигідними через високі витрати, які не завжди компенсуються підвищенням доходів. Підприємства, які не виконують свої зобов'язання щодо КСВ, можуть зіткнутися з фінансовими

проблемами, зокрема зниженням дохідності та погіршенням репутації [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вплив КСВ на платоспроможність підприємств є неоднозначним і залежить від багатьох факторів, таких як рівень витрат на КСВ, ефективність управління цими ініціативами та загальний контекст, в якому працює підприємство. В умовах війни українські підприємства стикаються з численними викликами, такими як порушення логістичних ланцюгів, знищення інфраструктури, зменшення внутрішнього попиту та нестача робочої сили, що створює додатковий тиск на платоспроможність підприємств. У таких умовах соціально відповідальні ініціативи, з одного боку, можуть допомогти підприємствам залучити додаткові ресурси та підтримку, з іншого - високі витрати на КСВ можуть бути важким тягарем для підприємств, що працюють в умовах кризи. Для успішного впровадження КСВ в таких умовах важливо враховувати специфіку бізнесу, наявні ресурси та загальний контекст, в якому працює підприємство.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження впливу КСВ на платоспроможність підприємств в умовах сучасних економічних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українські підприємства демонструють високий рівень адаптивності та соціальної відповідальності в умовах війни, активно впроваджуючи КСВ-ініціативи, які сприяють підтримці суспільства та економіки.

За період 2022–2024 років українські підприємства показали значні приклади корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), незважаючи на виклики, пов'язані з війною. Багато підприємств організували власні волонтерські ініціативи або співпрацювали з існуючими волонтерськими організаціями. Наприклад, великі корпорації, такі як "Метінвест", "ДТЕК" та "Кернел", активно підтримували військових та цивільних, забезпечуючи їх продовольством, медикаментами та іншим необхідним обладнанням. Компанія "Нова пошта" надавала безкоштовні послуги з доставки гуманітарної допомоги та речей першої необхідності до зон бойових дій. "Сільпо" та інші мережі супермаркетів організували благодійні збори та акції, направляючи отримані кошти на підтримку медичних закладів та волонтерських організацій, що працюють у зонах бойових дій [4–6].

Впровадження КСВ у період війни вимагає значних фінансових вкладень, що може знизити прибутки та перенаправити ресурси з розвитку бізнесу на соціальні програми, але також може значно посилити репутацію підприємства і залучити більше клієнтів, партнерів та інвесторів.

Дослідження впливу КСВ на платоспроможність вітчизняних підприємств проведено на прикладі металургійних підприємств за період 2022–2024 рр. Для дослідження обрано підприємства: ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна», ПрАТ «Дружківський завод металевих виробів», ПАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь», ПАТ «Арселор-міттал Кривий Ріг», АТ «Інтерпайп Новомосковський трубний завод», ПрАТ «Київський завод металовиробів ім. Письменного», ПрАТ «Завод металоконструкцій Укрсталь Дніпро», ПрАТ «Київметалопром», ПрАТ «Завод металоконструкцій та металооснастки», АТ «Завод «Металоприлад».

Методологія дослідження передбачала: оцінку платоспроможності підприємств, оцінку корпоративної соціальної відповідальності підприємств, моделювання впливу корпоративної соціальної відповідальності на платоспроможність підприємств.

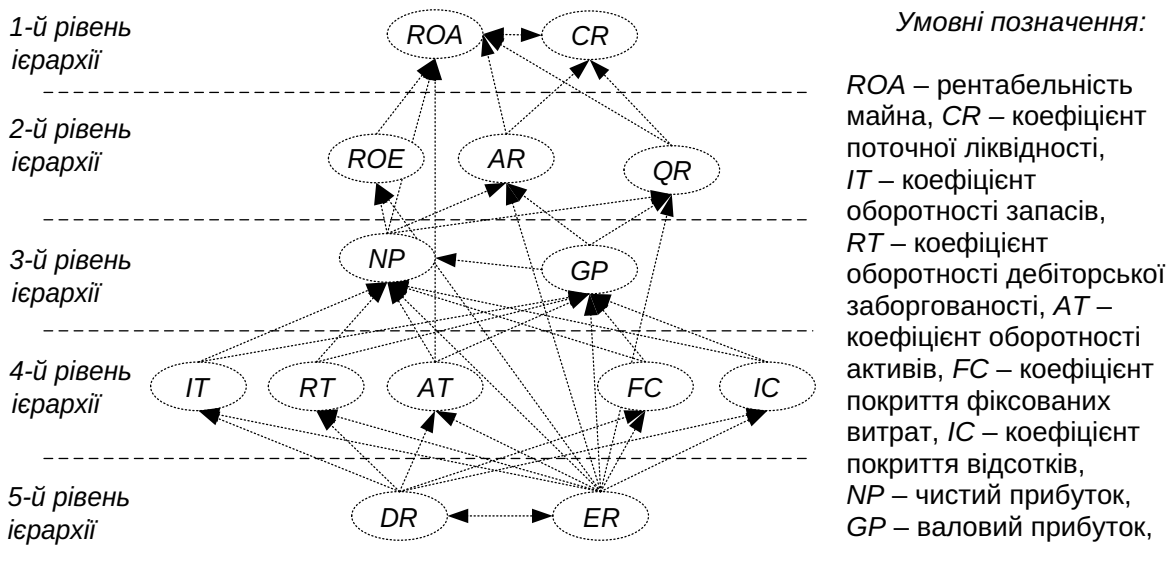
Для оцінки платоспроможності підприємств використовуються різноманітні фінансові показники, які можна згрупувати за категоріями: ліквідність, фінансова стійкість, рента-

бельність, покриття, управління активами, управління капіталом, управління грошовими потоками, вартості бізнесу та інші [7–10]. Хоча використання багатьох показників для оцінки платоспроможності може надати більш повну картину фінансового стану підприємства, різні показники можуть давати різні сигнали та по-різному інтерпретуватися. Деякі показники можуть сильно коливатися залежно від ринкових умов, економічних циклів або специфіки діяльності, що ускладнює довгострокове планування. Тому важливо вибирати найбільш релевантні показники для конкретної вибірки показників.

Для обґрунтування показників оцінки платоспроможності підприємств в рамках цього дослідження використано кварталні значення показників, віднесених до зазначених вище груп платоспроможності, за період з 2022 до 1 кварталу 2024 років. З використанням тесту Грейнджера визначено причинно-наслідкові зв'язки між показниками, з використанням методу орієнтованих графів – побудовано ієрархічну модель показників платоспроможності металургійних підприємств України в період війни (рис. 1).

Відповідно до побудованої моделі результируючими показниками платоспроможності підприємств є рентабельність майна та коефіцієнт поточної ліквідності.

Показник рентабельності майна є корисним інструментом для оцінки платоспроможності підприємства, оскільки він відображає

ROE – рентабельність власного капіталу, DR – коефіцієнт заборгованості, ER – коефіцієнт автономії, AR – коефіцієнт абсолютної ліквідності, QR – коефіцієнт швидкої ліквідності

Рис. 1. Ієрархічна модель показників платоспроможності металургійних підприємств України в період війни 2022–2024 рр.

ефективність управління активами та загальний фінансовий стан підприємства. Високий показник рентабельності майна свідчить про здатність підприємства генерувати прибуток, що є джерелом формування ліквідних коштів, покращує здатність підприємства виконувати фінансові зобов'язання і, таким чином, підвищує платоспроможність. Проте, рентабельності майна не враховує ліквідність активів. Деякі активи можуть бути прибутковими, але важко або довго конвертуються в готівку для покриття зобов'язань. З огляду на це, для оцінки платоспроможності підприємств використано також коефіцієнт поточної ліквідності, який ввійшов до складу 1-го рівня ієрархії показників.

Коефіцієнт поточної ліквідності безпосередньо оцінює здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання, що є ключовим аспектом платоспроможності. Цей коефіцієнт широко використовують для порівняння платоспроможності між різними підприємствами, що робить його стандартним інструментом фінансового аналізу.

Корпоративну соціальну відповідальність підприємств оцінено за показниками [11]:

- витрати на екологічні ініціативи, які включають витрати на зменшення викидів, на енергоефективність, витрати на управління відходами;

- витрати на соціальні програми: витрати на благодійність та донорство, допомогу армії, витрати на освіту та навчання, витрати на медичні та соціальні послуги;

- витрати на поліпшення умов праці: витрати на охорону праці та безпеку, витрати на підвищення кваліфікації, витрати на інклюзивність;

- витрати на етичні та відповідальні бізнес-практики: витрати на відповідальне постачання, витрати на дотримання законодавства, витрати на прозорість та звітність.

Оцінку впливу КСВ на платоспроможність підприємств здійснено з використанням регресійного аналізу в програмі Statistica 12.0. Адекватність проведеного регресійного аналізу підтверджується достатністю вибіркової сукупності (80 спостережень), нормальним законом розподілу даних, статистичною значимістю незалежних змінних та моделі, підтверджених t-критерієм та F-критерієм відповідно. Моделі побудовано на основі стандартизованих значень показників. Використання стандартизованих значень зумовлене різною розмірністю змінних.

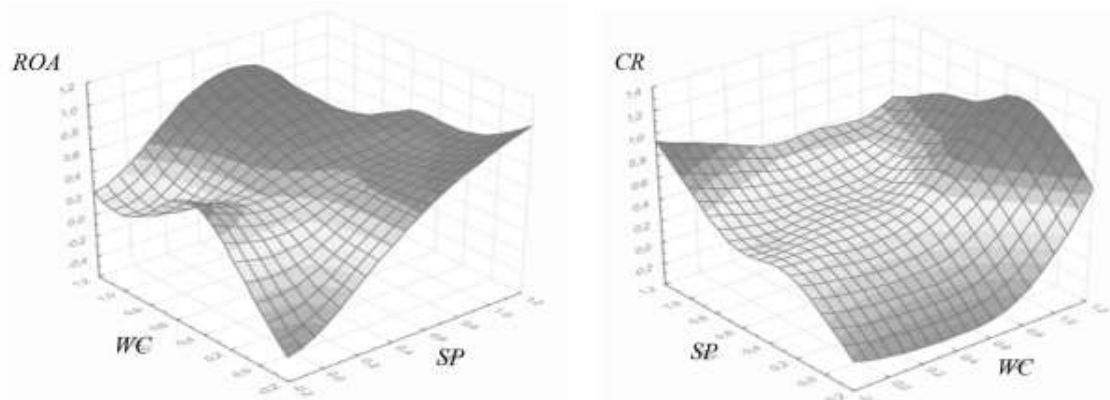
На рис. 2 представлено побудовані регресійні моделі. В моделях відображено тільки незалежні змінні, які здійснюють статистично значимий вплив на залежну змінну.

Побудовані моделі та розраховані на їх основі показники еластичності свідчать про те, що із заходів КСВ найбільш статистично значимий вплив на показники платоспроможності підприємств здійснює реалізація соціальних програм. При впливі на рентабельність майна – це виключно позитивний вплив за рахунок зростання довіри до підприємства зі сторони контрагентів, покращення репутації. На рівень поточної платоспроможності цей вплив не є очевидним і диференціюється залежно від масштабів соціальних програм. Незначні витрати на реалізацію соціальних програм не призводять до істотного підвищення доходів у короткостроковій перспективі, при цьому вимагаючи витрат на їх реалізацію.

Вплив витрат на поліпшення умов праці на показники платоспроможності є аналогічним, проте менш статистично значущим. Указані заходи покращують моральний дух працівників та їх продуктивність праці. Однак, цей вплив є менш відчутним, оскільки не так явно впливає на зовнішнє сприйняття підприємства клієнтами.

Витрати на етичні та відповідальні бізнес-практики за даних умов здійснює мінімальний позитивний вплив на показники платоспроможності підприємств. Етичні практики, такі як прозорість, відповідальне постачання та антикорупційні заходи, мають довгострокові переваги, які можуть не бути очевидними негайно. Їх вплив зростає з часом і з масштабом впровадження. З ростом витрат на ці практики покращується репутація компанії, підвищується довіра з боку інвесторів і клієнтів, що призводить до стабільнішого фінансового становища у майбутньому.

Екологічні ініціативи за даних умов негативно відображаються на платоспроможності підприємств, призводячи до зниження рентабельності майна та ще в більшій мірі – зниження показника поточної ліквідності. Інвестиції в екологічні проекти вимагають значних фінансових вкладень, які можуть знизити ліквідні активи компанії. Хоча ці ініціативи важливі для довгострокової стійкості та збереження довкілля, вони можуть не мати негайного та видимого впливу на збільшення доходів, особливо якщо контрагенти не приділяють цьому значної уваги.

$$ROA = 1.10 \times SP^2 + 0.49 \times SP + 0.85 \times WC^3 - 0.63 \times WC^2 + 1.12 \times WC - 1.17 \times ER^2 + 0.85 \times ER - 0.86 \times EI - 0.15$$

$$CR = 1.06 \times SP^3 - 0.88 \times SP^2 + 0.57 \times SP + 0.64 \times WC^3 - 0.84 \times WC^2 + 0.35 \times WC - 0.78 \times ER^2 + 0.46 \times ER - 0.93 \times EI - 0.18$$

Умовні позначення:

ROA – рентабельність майна, CR – коефіцієнт поточної ліквідності, SP – витрати на соціальні програми, WC – витрати на поліпшення умов праці, ER – витрати на етичні та відповідальні бізнес-практики, EI – витрати на екологічні ініціативи

Рис. 2. Функції впливу витрат на КСВ-ініціативи металургійних підприємств в Україні на їх платоспроможність в умовах війни 2022–2024 рр.

В цілому реалізовані металургійними підприємствами КСВ-ініціативи за період війни 2022–2024 рр. здійснили позитивний вплив на їх платоспроможність, що виражається в зростанні рентабельності майна та поточної ліквідності підприємств.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що різні заходи КСВ мають різний вплив на фінансові показники металургійних підприємств в Україні. Соціальні програми мають найбільш позитивний вплив на рентабельність майна через зростання довіри та покращення репутації. Поліпшення умов праці та етичні практики також мають позитивний, але

менш значущий вплив, в основному в довгостроковій перспективі. Екологічні ініціативи, попри їх важливість, можуть мати негативний вплив на платоспроможність через високі початкові витрати та меншу негайну фінансову вигоду.

Загалом, впровадження КСВ в умовах війни є складним, але необхідним кроком для підтримки суспільства та економіки України. Підприємства, що демонструють високу соціальну відповідальність, не тільки допомагають своїй країні, але й зміцнюють власну репутацію та довіру серед контрагентів, що призводить до зростання платоспроможності підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Singhal N., Paul P., Giri S., Taneja S. Corporate Social Responsibility: Impact on Firm Performance for an Emerging Economy. *Journal of Risk and Financial Management*. 2024. №17(4), 171.
- Fernández-Guadaño J., Sarria-Pedroza J.H. Impact of Corporate Social Responsibility on Value Creation from a Stakeholder Perspective. *Sustainability*. 2018. №10(6), 2062. DOI: <https://doi.org/10.3390/su10062062>
- Kung F., Rupp N.G. Corporate Social Responsibility and Firm Value: Recent Developments. *InTech*. 2018. DOI: <https://doi.org/10.5772/intechopen.76160>
- Metinvest. Sustainability. URL: <https://bit.ly/3V5BmzN> (дата звернення: 16.05.2024).
- DTEK. Social Responsibility. URL: <https://bit.ly/4anrIhu> (дата звернення: 16.05.2024).
- Kernel. Sustainable development and corporate social responsibility policy. URL: <https://bit.ly/3wEYSLw> (дата звернення: 16.05.2024).
- Brigham E. F., Ehrhardt M. C. *Financial Management: Theory & Practice*. Cengage Learning, 2019. 1216 p.
- Нескородєва І. І., Пустовгар С. А. Побудова інтервальної шкали оцінювання рівня фінансового ризику підприємств машинобудівної галузі. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 5/3'2018. С. 32–36
- Нескородєва І. І., Пустовгар С. А. Діагностика банкрутства підприємства з використанням технології факторного аналізу. *Фінанси України*. 2014. № 7 (224). С. 114–125.

10. Ismawati L., Neskorodieva I., Pustovhar S. Influence of economic factors on the share's value through the concepts of the life cycle: The case of Indonesia. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*. 2023. Vol. 10(1). P. 114–124. DOI: <https://doi.org/10.15549/jeecar.v10i1.1049>
11. Moon J. *Corporate Social Responsibility: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 2015. 144 p.

REFERENCES:

1. Singhal N., Paul P., Giri S., Taneja S. (2024) Corporate Social Responsibility: Impact on Firm Performance for an Emerging Economy. *Journal of Risk and Financial Management*, № 17(4), 171.
2. Fernández-Guadaño J., Sarria-Pedroza J.H. (2018) Impact of Corporate Social Responsibility on Value Creation from a Stakeholder Perspective. *Sustainability*, № 10(6), 2062. DOI: <https://doi.org/10.3390/su10062062>
3. Kung F., Rupp N.G. (2018) Corporate Social Responsibility and Firm Value: Recent Developments. *InTech*. DOI: <https://doi.org/10.5772/intechopen.76160>
4. Metinvest. Sustainability. Available at: <https://bit.ly/3V5BmzN> (accessed May 16, 2024).
5. DTEK. Social Responsibility. Available at: <https://bit.ly/4anrlhu> (accessed May 16, 2024).
6. Kernel. Sustainable development and corporate social responsibility policy. Available at: <https://bit.ly/3wEYSLw> (accessed May 16, 2024).
7. Brigham E. F., Ehrhardt M. C. (2019) *Financial Management: Theory & Practice*. Cengage Learning, 1216 p.
8. Neskorodieva I. I., Pustovhar S. A. (2018) Pobudova intervalnoi shkaly otsinyuvannya rivnya finansovoho ryzyku pidpryyemstv mashynobudivnoi haluzi [Construction of an Interval Scale for Assessing the Level of Financial Risk of Enterprises in the Machine-Building Industry]. *Economics. Finance. Law*, № 5/3'2018, pp. 32–36.
9. Neskorodieva I. I., Pustovhar S. A. (2014) Diahnostyka bankrutstva pidpryyemstva z vykorystannyam tekhnolohiyi faktornoho analizu [Diagnosis of Enterprise Bankruptcy Using Factor Analysis Technology]. *Finance of Ukraine*, № 7 (224), pp. 114–125.
10. Ismawati L., Neskorodieva I., Pustovhar S. (2023) Influence of economic factors on the share's value through the concepts of the life cycle: The case of Indonesia. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, vol. 10(1), pp. 114–124. DOI: <https://doi.org/10.15549/jeecar.v10i1.1049>
11. Moon J. (2015) *Corporate Social Responsibility: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 144 p.